

A KÚRIA
mint felülvizsgálati bíróság

Pfv.I.20.439/2015/10.szám

A Kúria a dr. Pákay András ügyvéd által képviselt felperesnek a dr. Faragó István ügyvéd által képviselt alperes ellen tulajdonjog megállapítása iránt a Budai Központi Kerületi Bíróságon 24.P.21.476/2013. számon megindított perében a Fővárosi Törvényszék 43.Pf.637.224/2014/4. számú jogerős ítélete ellen a felperes által 25. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson - meghozta az alábbi

í t é l e t e t :

A Kúria a Fővárosi Törvényszék 43.Pf.637.224/2014/4. számú jogerős ítéletét hatályon kívül helyezi;
az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatja és megállapítja, hogy a felperes a perbeli ingatlan tulajdonjogát öröklési szerződés alapján megszerezte.

Megkeresi az ingatlanügyi hatóságot, hogy a perbeli ingatlanra a felperes tulajdonjogát 1/1 arányban öröklés jogcímén jegyezze be az ingatlan-nyilvántartásba.

Kötelezi az alperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg a felperesnek 1.500.000 (Egymillió-ötszázezer) forint együttes első-, másodfokú és felülvizsgálati eljárási költséget.

A le nem rótt 819.000 (Nyolcszáztizenkilencezer) forint kereseti, 1.092.000 (Egymillió-kilencvenkettőezer) forint fellebbezési és 1.365.000 (egymillió-háromszázhatvanötezer) forint felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A felülvizsgálati kérelem elbírálása szempontjából irányadó tényállás szerint V. S.-né örökhagyó és a felperes öröklési szerződést kötöttek 1995. július 20-án. Az öröklési szerződést a szerződő feleken kívül aláírta az okiratot szerkesztő dr. J. B. ügyvéd, valamint L. K. és S. V. tanúként. Ez utóbbi tanú aláírása olvashatatlan.

Az örökhagyó 2011. június 5-én elhunyt, a közjegyző a hagyatékát ideiglenes hatállyal törvényes öröklés jogcímén az alperesnek adta át.

A felperes keresetében - egyéb, a felülvizsgálat szempontjából már érdektelen ok mellett - annak megállapítását kérte, hogy az érvényes öröklési szerződés alapján mint szerződéses örökös öröklés jogcímén megszerezte az örökhagyó tulajdonát képező perbeli ingatlan tulajdonjogát, kérte megkeresni az ingatlanügyi hatóságot tulajdonjogának az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzése iránt.

Az alperes érdemi ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Érvelése szerint az öröklési szerződés alaki okból érvénytelen, mert nem felel meg a Ptk. 629.§ (1) bekezdés b) pontjában írt alaki feltételeknek, ugyanis az okiraton az egyik tanú aláírása olvashatatlan, S. V. tanú (2. tanú) az okiratot csak kézjeggyével látta el. Hivatkozása szerint a Kúria 3/2012. PJE határozatában foglaltak értelmében aláírásnak az olvasható aláírás tekinthető, amely a magyar helyesírás szabályainak megfelelően a vezeték- és a keresztnévet elkülönülten tartalmazza.

A felperes érvelése szerint a Kúria 3/2012. PJE számú jogegységi határozatát megelőzően kötött perbeli öröklési szerződés érvényességének vizsgálatakor az abban foglaltak nem lehetnek irányadók, továbbá nincs olyan előírás, amely szerint az aláírásnak olvashatónak kell lennie, és egymástól elkülönülten vezeték- és keresztnévből kell állnia.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította.

Indokolása szerint - idézve a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 629.§ (1) bekezdés b) pontjában foglaltakat - az írásbeli magánvégrendelet érvényes, ha [...] a végrendelkező azt két tanú együttes jelenlétében aláírja, vagy ha azt már aláírta, az aláírást két tanú előtt a magáénak ismeri el és a végrendeletet mindkét esetben a tanúk is - e minőségük feltüntetésével - aláírják.

Álláspontja szerint az okiratból a tanú személyének beazonosíthatónak kell lennie. Ehhez kapcsolódó indokolása szerint elfogadható az is, ha a tanú az olvashatatlan aláírás mellett a nevét olvasható módon is feltünteti, ennek hiányában azonban az olvashatatlan aláírás az aláíró személyének beazonosítására nem alkalmas.

Az elsőfokú bíróság a 3/2012. PJE határozat indokaira utalással - az abban foglaltakkal egyetértve - megállapította, hogy S. V. tanú aláírása nem felel meg a Ptk. 629.§ (1) bekezdés b) pontjában írt követelményeknek, ezért az öröklési szerződés alaki okból érvénytelen, arra a felperes tulajdoni igényt nem alapíthat.

A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság jogerős ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta, annak helyes indokai alapján.

A fellebbezés kapcsán kifejtettek szerint a 3/2012. PJE határozat a Ptk. 629.§-a által megkívánt követelményeken felül írja elő az olvasható, de egyúttal a „szokásos” aláírást, ezáltal további, a Ptk.-ban nem írt érvényességi feltételt írva elő. Kitért arra is, hogy az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése értelmében a jogegységi határozat a bíróságokra kötelező, ezért „alkalmazni kényszerült” a perbeli esetre az abban foglaltakat.

A jogerős ítélet ellen a felperes élt felülvizsgálati kérelemmel, amelyben annak hatályon kívül helyezését, és az elsőfokú bíróság ítéletének - keresete szerint történő - megváltoztatását kérte. Érvelése szerint az eljáró bíróságok a 3/2012. PJE határozatot tévesen értelmezték, abból helytelenül jutottak arra a következtetésre, hogy csak a két tagból álló olvasható aláírás alkalmas a tanú beazonosítására, ha azt mégis így kell értelmezni, az alaptörvény-ellenes. Állítása szerint S. V. a rá jellemző szokásos módon írta alá tanúként az okiratot, és olvashatatlan aláírása ellenére is azonosítható a személye a lakcíme alapján, ami megegyezik a másik tanú lakcímével, akinek az aláírása olvasható.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában való fenntartására irányult. Változatlan érvelése szerint az aláírás névaláírást jelent, mihez képest a 2. tanú írásképe egy vonalvezetéssel indított, családnevet és utónevet nem tartalmazó írás. Hivatkozott a névviselésről szóló 1982. évi 17. törvényerejű rendeletre is, amely egyértelműen rendelkezik, hogy a alperes nevépolgár neve családi névből és utónévből áll. Álláspontja szerint ezzel összhangban rendelkezik úgy a jogegységi határozat, hogy az olvashatatlan írásjel nem pótolja az aláírást. A felülvizsgálati eljárást során mindvégig hangsúlyozta, hogy az érvénytelenség oka ezen az alaki hibán alapszik.

A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint alapos.

A Kúriának a felülvizsgálati eljárás során abban a kérdésben kellett állást foglalnia: a másodfokú bíróság az irányadó jogszabályok alkalmazásával helytállóan jutott-e arra a következtetésre, hogy a perbeli öröklési szerződés alaki okból érvénytelen, mert a 2. tanú aláírása nem felel meg a Ptk. 629.§ (1) bekezdés b) pontjában foglalt feltételeknek.

A Kúria előljáróban kiemeli, hogy a jogerős ítéletet kizárólag a felülvizsgálati kérelem és az ellenkérelem korlátai között vizsgálhatja felül [Pp. 275.§ (2) bek.].

A felperes érvelésétől eltérően az érintett jogszabályhely, miként valamennyi jogi norma szükségképpen általánosság szintjén megfogalmazott. Ezért önmagában az a tény, hogy az értelmezésre szorul, alkotmányossági kérdést nem vet fel; a jogegységi határozat

a Ptk. 629.§ (1) bekezdésének a bíróságok által követendő értelmezését adja.

Az ügy sajátossága abban áll, hogy az ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzés tartalmára tekintettel a felperes az öröklési szerződés érvényességének megállapítása iránt kényszerült pert indítani. Ez a perjogi helyzet azonban nem érinti azt, hogy a bíróságnak azt kell vizsgálnia: az öröklési szerződés - mint formáját tekintve végrendelet - érvénytelenségére hivatkozó fél által megjelölt érvénytelenségi ok fennáll-e. Ehhez képest az alperes érdemi ellenkérelmében állította, az öröklési szerződés a Ptk. 629.§ (1) bekezdés b) pontjában foglaltak megsértése miatt érvénytelen. Az öröklési szerződés érvénytelenségét kizárólag abból az okból tartotta érvénytelennek, hogy a 2. tanú nem a családi névből és keresztnévből álló nevét tüntette fel az okiraton aláírásként, hanem olvashatatlan írásjellel látta el azt. A Kúria ezért ebben a körben vizsgálhatta felül a jogerős határozatot.

Az aláírás fogalom tartalmát és jelentését az öröklési jog szabályai nem határozzák meg, ezért azt a bírói gyakorlatnak kellett kimunkálnia.

A 3/2012. PJE határozat szerint a végrendelet tanújának az okiratot a rá jellemző, szokásos módon kell aláírnia. A tanú aláírását sem neve kezdőbetűjének feltüntetése, sem olvashatatlan írásjel vagy a tanú ügyvédi bélyegzőjének használata nem pótolja. A tanú személyének magából az okiratból megállapíthatónak kell lennie.

A jogegységi határozat meghozatalának az elsőfokú bíróság által is rögzített előzménye az volt, hogy Kúria el kívánt térni a Legfelsőbb Bíróság EBH 2006.1412. szám alatt közzétett határozatában foglaltaktól abban a jogkérdésben, hogy a végrendeleti tanú aláírásának mely alaki követelményeknek kell megfelelnie. Az elvi bírósági határozatban foglaltak szerint az aláírás szokásos módja: a családi és utónév együttes használata.

A jogegységi tanács azt vizsgálta, hogy mi fogadható el a törvény előírásának megfelelő tanúkenti aláírásnak a végrendeletkezés szempontjából.

Az ennek eredményeként meghozott jogegységi határozat tartamára figyelemmel a Ptk. 629.§ (1) bekezdéséből, továbbá a jogintézmény rendeltetéséből nem vonható le az, a hivatkozott elvi bírósági határozatként közzétett eseti döntésben megfogalmazott következtetés, hogy kizárólag a családi és utónév együttes használata fogadható el az aláírás szokásos módjának és ebből következően a tanú aláírásának is ez a kritériuma. Egyértelműen felismerhető, hogy a Legfelsőbb Bíróságnak ez a korábbi, a bírói gyakorlatra is lényeges befolyással bíró eseti döntése a végrendelet érvényessége körében kógensen meghatározott alaki kellékek tartalmát a törvényből nem következtethető szigorúsággal

írja körül. Az alábbiakra is figyelemmel nincs alapja annak, az elsőfokú ítéletben írt következtetésnek, hogy „a jogegységi határozat azonban korábbi jogértelmezést fogadta el.”

Az aláírás lényeges eleme, hogy közvetlenül az aláírótól való származását fejezi ki, célja e személy beazonosítása. Figyelembe kell venni, hogy az aláírásnál kialakulnak az egyénre jellemző formai és képi megjelenés egyedi sajátosságai, mindez egy grafikai kép formájában jelenik meg, amelynek eredményeként mindenki rendelkezik egy az egyénre jellemző szokásos aláírással, amely egy általa kialakított egyedi aláírásformát és aláírásképet jelent.

Körültekintő vizsgálat alapján ezért arra a következtetésre juthatunk, hogy minden esetre kötelezően alkalmazandó módon nem indokolt tételesen meghatározni az aláírás képére vonatkozó kritériumokat. A tanú esetében tehát elfogadható aláírásként a tanú által magáénak elismert, más esetben is így használt olvashatatlan aláírása.

Annak a kérdésnek a megítélése során, hogy a tanú által szokásosnak mondott konkrét aláírása valóban megegyezik-e az általa szokásosan alkalmazott aláírás grafikai képével, a bizonyítás megengedhető. Az adott esetben a 2. tanú cégbíróági aláírási címpéldányt csatolt, amellyel igazolta, hogy az okiraton a rá jellemző szokásos aláírását, nem pedig a kézjegyét tüntette fel. Tehát megállapítható: ez volt a szokásos aláírása.

Téves az alperes érvelése, miszerint lenne olyan jogszabályi előírás, hogy az aláírásnak a vezeték- és utónevet egymástól elkülönülten kell tartalmaznia, illetőleg hogy annak olvashatónak kell lennie. Ez már - a Ptk. által meg nem kívánt - névírásnak felelne meg, nem pedig aláírásnak. Ezzel a következtetéssel nem áll ellentmondásban az alperes által hivatkozott 1982. évi 17. törvényerejű rendelet 26.§-ában megfogalmazott szabály, miszerint a magyar állampolgár neve családi névből és utónévből áll. A névtől (névviseléstől) független az aláírás fogalmának meghatározása. Továbbmenve, az aláírás körében is különbséget kell tenni a természetes személyek általánosan szokásosnak tekinthető aláírása és az adott természetes személy szokásosan használt aláírása között.

A végrendeleti tanú aláírásával szemben tehát nem az a követelmény, hogy az megfeleljen az aláírás általánosan szokásos módjának, hanem az, hogy a tanú a rá jellemző szokásos aláírást alkalmazza. Az adott esetben a 2. tanú aláírása ezért megfelel a Ptk. 629.§ (1) bekezdés b) pontja szerinti alaki követelményeknek. Ebből következően a perbeli öröklési szerződés - miután az érvényességére a Ptk. 656.§ szerint az írásbeli végrendeletre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni - ezért az az örökhagyó és a

felperes között a Ptk. 655.§ (1) bekezdése szerint érvényesen létrejött.

A felperes mint szerződéses örökös az örökhagyó hagyatékát a Ptk. 598.§-a értelmében az örökhagyó halálakor megszerezte, az öröklési szerződés tárgyát képező ingatlan tulajdonosává vált öröklés jogcímén.

Ezért a Kúria az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény 26.§ (1) bekezdése, 27.§ (1) bekezdése és 29.§-a alapján megkereste az ingatlanügyi hatóságot a felperes tulajdonjogának - öröklés jogcímén való - bejegyzése iránt.

A fentiekre tekintettel a Kúria a felperes felülvizsgálati kérelmének helyt adva a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte és az elsőfokú ítéletet - a rendelkező részben foglaltak szerint - megváltoztatta [Pp. 275.§ (4) bek. Pp. 253.§ (2) bek.].

A felperes felülvizsgálati kérelme eredményre vezetett. A Kúria ezért az alperest kötelezte a felperes első- másodfokú és felülvizsgálati eljárási költségének viselésére a Pp. 270.§ (1) bekezdése alapján alkalmazandó Pp. 78.§ (1) bekezdése szerint. A felperes személyes költségmentessége folytán le nem rótt kereseti, fellebbezési és felülvizsgálati eljárási illetéket a 6/1986. (VI.26.) IM rendelt 13.§ (1) bekezdése és 14.§-a alapján az állam viseli.

A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274.§ (1) bekezdése alapján a felperes kérelmére tárgyaláson bírálta el.

Budapest, 2015. október 14.

Dr. Orosz Árpád s.k. a tanács elnöke, Dr. Csentericsné dr. Ágh Bíró Ágnes s.k. előadó bíró, Dr. Kiss Gábor s.k. bíró